

Правовий аналіз таких правових категорій, як «припинення шлюбу» та «визнання шлюбу недійсним» дозволяє визначити низку відмінностей між ними. Проте, уявляється, цей перелік не можна вважати вичерпним, у зв'язку з цим зазначене питання потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. Є.О. Харитонова, Х.: Одіссей. – 2006. – 552 с.

УДК 347.44

Світлична Ю. О.,
канд. наук з держ. упр.,
Харківська обласна державна адміністрація

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано нормативно-правове регулювання іноземного інвестування в Україні. Проаналізовано ефективність інвестиційного законодавства, визначено його недоліки та обмеження, що створюють перепони для діяльності іноземних інвесторів в Україні, обґрунтована необхідність прийняття Інвестиційного кодексу України.

Ключові слова: інвестиції, правове регулювання, інвестиційне законодавство, іноземні інвестиції.

В статье охарактеризовано нормативно-правовое регулирование иностранного инвестирования в Украину. Проанализирована эффективность инвестиционного законодательства, определены его недостатки и ограничения, которые создают препятствия для деятельности иностранных инвесторов в Украине, обоснована необходимость принятия Инвестиционного кодекса Украины.

Ключевые слова: инвестиции, правовое регулирование, инвестиционное законодательство, иностранные инвестиции.

The article describes the normative and legal regulation of foreign investment in Ukraine. The efficiency of investment legislation is analyzed, its deficiencies and limitations are created, which creates obstacles for the activity of foreign investors in Ukraine, the necessity of adoption of the Investment Code of Ukraine is grounded.

Keywords: investments, legal regulation, investment legislation, foreign investments.

Постановка проблеми. Економічний розвиток України нерозривно пов'язаний з інвестиційними процесами, які виступають рушійною силою інтеграції економіки у світове господарство. Насамперед, це відбувається за рахунок оновлення основних фондів, переведення капіталів з одних сфер в інші, передачі технологій, інновацій та управлінського досвіду. Питання активізації інвестиційних процесів, зокрема і за рахунок покращення правового регулювання цієї сфери, на сьогодні є актуальним для більшості країн світу, і Україна не є винятком.

Аналіз дослідження даної проблеми. Питаннями правового регулювання інвестиційної діяльності займалися такі вчені, як: Бланк І.О., Бойчук Р.П., Вінник О.М., Воронін А., Герзанич В.М., Зельдіна О., Жорнокуй Ю.М., Носова О.В., Стояненко І., Саніхметова Н.О., Федоров Г.О.

Враховуючи наукові праці у цій сфері, слід відзначити, що єдиного механізму покращення інвестиційного клімату в Україні досі не вироблено, а тому пошуки шляхів удосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності залишаються актуальними. З огляду на це **метою статті** є дослідження правового регулювання інвестиційної діяльності та винайдення нових шляхів її покращення.

Виклад основного матеріалу. Оздоровлення та розвиток сучасної економіки України неможливі без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних

інвесторів, які б розміщували свої інвестиції на довгострокові терміни, забезпечуючи цим стабільний розвиток важливих ланок господарства. Україна має всі шанси для залучення інвестиційних ресурсів та використання їх на користь економіки, тому що потенціал української економіки має досить «широкі горизонти» для свого розвитку [1].

За даними Держстату у 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн. дол. США у 2015 році. Станом на 31.12.2016 найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 10 324,4 млн дол. США та підприємств промисловості – 9 550,2 млн дол. США [2].

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

Проте, нормативно-правова база, що регулює сферу інвестування, потребує постійного вдосконалення та оновлення, що прямим чином впливає саме на покращення інвестиційного клімату в Україні.

Нормативно-правове забезпечення інвестиційної політики в Україні було розпочате в 1991 р. Законом України «Про інвестиційну діяльність» [4], яким було передбачене створення пільгових умов для інвесторів, які функціонують у пріоритетних сферах та державне регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової, кредитної, амортизаційної, цінової політики, а також державної фінансової підтримки, застосування державного замовлення у сфері капітального будівництва, страховий захист інвестицій. На подальший розвиток механізму економіко-правового регулювання інвестиційного процесу вплинули положення Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України у 1995 р. Концепція, зокрема, визначала основні засади державної організації та регулювання

інвестиційної діяльності: пріоритетність (орієнтація на державні пріоритети); децентралізація (передача функцій забезпечення інвестицій суб'єктам господарювання); розвиток конкуренції в інвестиційній сфері; перехід від бюджетного фінансування до державного кредитування; підтримка змішаного інвестування проєктів і програм; створення механізмів страхування інвестицій [3].

На сьогоднішній день нормативно-правова база регулювання інвестицій в Україні нараховує понад 100 різних нормативних документів.

Порядок здійснення капіталовкладень нерезидентами в Україні визначається нормами публічного права, що зафіксовані у двох основних блоках законодавства. До першого блоку умовно можна віднести спеціальне інвестиційне законодавство, базовими нормативно-правовими актами якого є наступні нормативно-право акти:

Закон України «Про інвестиційну діяльність» [4], основні положення якого направлені на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаним нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення та порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо.

Закон України «Про режим іноземного інвестування» [5], положення якого врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» [6]. Вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий

режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.

Закон України «Про інститути спільного інвестування» [7] визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.

Важливе значення для розвитку інвестиційної діяльності мають Закони України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [8], та «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [9].

У цьому блоці нормативних документів визначаються додаткові базові поняття стосовно інвестицій (іноземних інвестицій), інвестиційної діяльності, інвестиційного проекту, об'єктів і суб'єктів інвестиційної діяльності та їх прав і обов'язків, гарантій захисту іноземних інвестицій, взаємодії інвесторів з органами державної влади, форм і методів спільного інвестування тощо.

В основному в Україні використовуються ті ж самі інструменти державного регулювання іноземного інвестування, що й у більшості зарубіжних країн. Зокрема, це: надання інвесторам податкових та митних пільг, дотацій, субсидій та субвенцій, застосування норм пришвидшеної амортизації, використання механізму державно-приватного партнерства, необхідність проведення експертизи інвестиційних проектів, визначення умов користування природними ресурсами, надання державних і місцевих гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єкта господарювання, ліцензування деяких видів господарської діяльності, встановлення у деяких випадках державних фіксованих та регульованих цін і тарифів, надання кредитів на пільгових умовах тощо [10].

Другий блок нормативно-правових актів є набагато ширшим і включає у себе документи, що регулюють взаємовідносини у сфері зовнішньоекономічної, інноваційної, митної, податкової, валютної, бюджетної, кредитної, підприємницької та інших видів діяльності. Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, іншими правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

До такого законодавства слід віднести положення про інвестування Податкового, Господарського, Цивільного, Земельного кодексів та законів України "Про інноваційну діяльність", "Про фінансовий лізинг", "Про концесії", "Про угоди про розподіл продукції", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду", "Про цінні папери та фондовий ринок», "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", "Про господарські товариства", "Про акціонерні товариства", "Про холдингові компанії в Україні", "Про стимулювання розвитку регіонів", "Про транскордонне співробітництво" тощо.

Значну частину законодавства, що регулює інвестиційну діяльність, становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року [11].

Крім того, в інвестиційній сфері діють міждержавні угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України із урядами відповідних країн, та якими регулюються окремі питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Проте, аналіз стану правового регулювання в інвестиційній діяльності України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Одна з головних проблем – відсутність збалансованого, системного й уніфікованого регулювання інвестиційних правовідносин, притому, що масив інвестиційного законодавства надто розгалужений і продовжує зростати. Але, зберігаючи й народжуючи нові прогалини й протиріччя, нове законодавство сприяє не стільки вирішенню, скільки виникненню проблем у регулюванні інвестиційних відносин. Багато нормативних правових актів найчастіше не виконують повною мірою своїх регулятивних функцій через заплутаність або розкиданість по різних документах. Істотна проблема – низька ефективність правових норм, що помітна в ситуаціях, коли ці норми, незважаючи на їхній певний характер, або ігноруються, або не діють де-факто або коли застосування цих норм утруднено в силу їх недостатньої конкретності, протиріччя з іншими нормами, які регулюють ті ж правовідносини [11].

Разом з тим відзначаються недоліки та обмеження податкового законодавства, що негативно впливають на стан іноземного інвестування, зокрема: заборона підприємствам, крім тих, що здійснюють діяльність у сфері інформаційних технологій, включати до складу витрат у податковому обліку вартість товарів, робіт та послуг, отриманих від фізичних осіб-підприємців, які є платниками єдиного податку; обмеження щодо віднесення до складу витрат платежів роялті, а також оплати консалтингових, рекламних, маркетингових та інжинірингових послуг, що підлягають сплаті нерезидентам; відсутність витрат з просування товарів, робіт, послуг та торгових марок у переліку витрат у податковому обліку; позбавлення новостворених підприємств права на податковий кредит на початку їхньої діяльності; несправедливий підхід щодо застосування податку на додану вартість (ПДВ) для окремих галузей, наприклад, зернотрейдерів, аудиторів, консультантів, бухгалтерів, юристів, розробників програмного

забезпечення (операції цих видів діяльності не оподатковуються ПДВ) [13, с. 4-5].

Важливим і проблемним питанням упродовж всього періоду формування нормативно-правової бази іноземного інвестування в Україні залишається порядок і умови реєстрації інвестицій. Залишаються не визначеними терміни реєстрації, оплати реєстрації та переліку необхідних документів для реєстрації, що можуть відрізнятись в залежності від вимог реєструючого органу (яким, по суті, залишаються місцеві державні адміністрації). Відповідно пільги підприємствам надаються лише після внесення належним чином зареєстрованих інвестицій.

Перелічені вище проблеми у сфері інвестиційної діяльності основним чином можуть бути вирішені шляхом прийняття Інвестиційного кодексу України, що врегулював би різні аспекти інвестиційної діяльності. Ухваленням цього кодексу вдалося би систематизувати всі законодавчі акти в сфері інвестування та зробити їх дієвими. Якщо подивитися з законодавчої точки зору, то здається, що всі закони в нас існують, але вони не працюють ефективно.

Інвестиційний кодекс України має бути побудований таким чином, щоб гарантувати іноземним інвесторам: недискримінацію з боку приймаючої країни; можливість швидко та вільно переводити за кордон їх прибутки, дивіденди та інші фонди і активи; відсутність експропріації без відповідної компенсації; можливість звернення до міжнародного арбітражу з метою вирішення суперечок, що виникають з урядом України та/або з вітчизняними компаніями.

Разом з тим видається доцільним виділити основні напрямки вдосконалення інвестиційного законодавства:

а) законодавство та регулюючі акти стосовно встановлення нового бізнесу для іноземних інвесторів, такі як торговельне право, акціонерне право, законодавство про партнерства, стандарти бухгалтерського обліку та інші законодавчі акти, регулюючі іноземну власність, мають бути наріжним каменем для удосконалення інвестиційного законодавства;

б) захист іноземних інвестицій. Зазвичай захист базується на багатосторонніх або двосторонніх угодах, проте іноді базується на особливих нормах захисту – конституційних гарантіях, або загальних гарантіях, спрямованих проти дискримінації інвестицій, підкріплених державними гарантіями. Для України на сьогоднішній день важливо чітко прописати можливість використання міжнародного арбітражу у випадку виникнення суперечок та заборону на експропріацію без компенсації.

Досить актуальним є подальше розширення гарантій для іноземних інвесторів. Йдеться, насамперед, про захист інвестицій від політичних (некомерційних) ризиків за допомогою страхування, яке потребує детальнішої правової регламентації. Тобто, закріплення в законодавстві принципу суброгації сприятиме розв'язанню проблеми невизнання нашою державою передачі прав інвестора страховій компанії;

в) податковий режим. Варто відзначити, що доцільно здійснювати заходи, спрямовані на вдосконалення контролю за недопущенням подвійного оподаткування, контролю за обміном валют, допуском до банківських кредитів тощо;

г) одним із заходів по забезпеченню сприятливого інвестиційного клімату може стати розробка запровадження Стандарту діяльності виконавчих органів влади України. Уведення Стандарту дозволить забезпечити регіони необхідним набором інструментів для підвищення інвестиційної привабливості, управління і контроль якості адміністративних послуг, створити відсутню зараз систему обміну кращими практиками в області залучення інвестицій і роботи з інвесторами, удосконалити механізм взаємодії бізнесу й влади. Ефективність діяльності органів виконавчої влади значною мірою обумовлюється рівнем організації державного управління.

Висновки. Зазначені вище аспекти вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні слід урахувати при формуванні інвестиційної політики України, що має бути відображене у відповідних законодавчих актах. Проте зміни до законодавства мають бути підкріплені економічними та організаційно-інституційними

заходами, спрямованими на вдосконалення інвестиційної політики держави. Розробка цілісної та стабільної правової бази, з урахуванням висловлених у цій статті пропозицій, є однією з головних умов поліпшення інвестиційного клімату і збільшення обсягів іноземних інвестицій в економіку України.

Література:

1. Стояненко І. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та шляхи покращення / І. Стояненко, Д. Осадча [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_3_2014_05_22_23/investicijna_dijalnist_v_ukrajini_suchasnij_stan_ta_shljakhi_pokrashennja/61-1-0-974

2. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Стан%20інвестиційної%20діяльності%20в%20Україні>

3. Федоров Г.О. Нормативно-правове забезпечення процесів іноземного інвестування в Україні / Г.О. Федоров // Регіональне управління та місцеве самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/4/03.pdf>

4. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991, № 1560-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

5. Про режим іноземного інвестування: закон України від 19.03.1996, № 93/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>

6. Про захист іноземних інвестицій: закон України від 18.09.1991, № 1560-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

7. Про інститути спільного інвестування: закон України від 15.03.2001, № 2299-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>

8. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: закон України від 21.10.2010, № 2623-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-17>

9. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць від 06.09.2012, № 5205-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>

10. Герзанич В.М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні / В.М. Герзанич, І.І. Черленяк, В.М. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/4.pdf

11. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060

12. Бойчук Р.П. Деякі проблеми модернізації інвестиційного законодавства України на сучасному етапі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Boychuk.pdf>

13. Воронин А. Евро-2012: экономические итоги / А. Воронин [Электронный ресурс] // Зеркало недели. – 2013. – 14 июня (№ 21). – Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/business/evro-2012-ekonomicheskietogi.html>.

УДК 347.9

Семиполець В. В.,

аспірант кафедри цивільного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

У даній науковій статті розглядається актуальне питання, яке полягає у судовому розгляді справи про позбавлення батьківських прав. Також зроблені ґрунтовні висновки та пропозиції щодо зазначеної тематики.

Ключові слова: позбавлення батьківських прав, судовий розгляд, стадії цивільного процесу, судові засідання, заочний розгляд цивільної справи, орган опіки і піклування.

В данной научной статье рассматривается актуальный вопрос, который заключается в судебном рассмотрении дела о лишении родительских прав. Также сделаны основательные выводы и предложения по рассматриваемой тематике.

Ключевые слова: лишение родительских прав, судебное разбирательство, стадии гражданского процесса, судебное